

॥ श्री गणेशायनमः ॥

Reg. No. 166

“जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी”

III रा. वधण

1921 25-8-1921
नाटकना गायना

श्री रमाकान्त नाटक सभाज भाटे

प्रयोजक तथा प्रकाशक

अमृतलाल जे.म. आठ. आशाराराम आठ

लेखक

कवि रामलाल नागरलाल भट्ट (वल्लभ)

आवृत्ति २ अ

प्रत ३०००

(अन्य स्वामित्वना सह हस्त छपावी प्रसिद्ध कर्ताये
रजिस्टर नोंधावी स्वाधीन राख्या छे. भाटे तेमनी
रज सिवाय कोछये छापवुं के मजबुदुं नहि)

संवत् १९७७

सन् १९२१

मूख्य त्रय आना

502-7

વિશ્વપતી

સુસ પ્રેક્ષકજનો !

પૃથ્વિપુત્ર અને જરાસંધ પછી આ મારો ત્રીજો નાટ્ય પ્રયોગ આ રંગ ભુમિપર આજે રજુ થાય છે. જેની રીતે મહાશ પ્રથમના બે પ્રયોગોમાં મને સફળતા પ્રાપ્ત થઈ છે અને લોકદૃષ્ટીને મારી શક્તિ પ્રમાણે અનુસરી થક્યો છું તેવીજ રીતે આ નાટકને પ્રજાપ્રિય બનાવવા માટે શ્રી રમા કાન્ત નાટક સમાજના મુશિક્ષિત માલેક તરફથી મને જે મદદ મળી છે તેને માટે આ સ્વર્ણે છું તેમનો અંતઃકરણ પૂર્વક આભાર માનું છું સુસ પ્રેક્ષકજનો પણ આ પ્રયોગને હંસ ક્ષીરવત્ યોગ્ય ન્યાય આપશે એવા આશા છે.

ગુરુવાર વરદશમી કૃષ્ણ આરા
અઠાદશી રજુ થુન બને ૧૯૨૧
સુપ્રમક.શ. યાજ્ઞિકર સુત.

પ્રબલનો નમ્ર સેવક

કવિ રામજીભાઈ નામર

ભાઈ મહેતા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૦૩ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ રા'નવયપુ'

વિષય ૬-૧૨-૧

શ્રીમદ્વાઘ સદ્ગુરવે નમઃ

રા' નવધણા.

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક હકીકત.

અંક પહેલો

પ્રારંભ પ્રાર્થના—બ્રાહ્મ નાટ્ય વસ્તુ સુચન.

પ્રવેશ ૧લો—રથજી ગિરિનાર ઉપર દેવાલય.

શીકારે નીકળેલા રા. ક્વાટનું સહકુટુંબ યાત્રાર્થે નીકળેલા હંડકરાજની પુત્રી ઉપર મોહાશયકત થવું. અચાનક નીતિમાન પુત્ર નવધણનું આવી ચડવું. પીતાના અત્યાચારનો અટકાવ. પીતા પુત્ર વચ્ચે તકરાર કચ્છના રા. લાખાકુલાણીએ વચમાં પડી સમાધાન કરવું. દેખો.

પ્રવેશ ૨જો—બાચરનું મકાન.

પોતાની બાચડીને ઘેર તેડી જવા હરભમનું પોતાના નોકર સાથે સાસરે આવવું. હીરબાઈની હઠ. સસરાની જેર હાજરીમાં હીરબાઈનું હરણ કરી જવું.

પ્રવેશ ૩જો—ગિરિનારની વળેટીમાં હંડકરાજની શિબિર.

નવધણના ગુણથી મુગ્ધ થએલી કાન્તાનો સખીયો સહ વિનોદ, ઉત્તમ અતિથી સત્કાર અને રૂપ આતુર્યની

ચોહીત થયેલી કાંતાની નવધણુ પાસે પ્રેમની યાચના.
નવધણુનો સ્વીકાર.

પ્રવેશ ૪થો—રથળ પાટણ, મૂળરાજનો મહાલય.

હંડકરાજ ઉપર ગુજરેલા અત્યાચારના સમાચાર,
મૂળરાજ તથા કણ્ઠસીંહની ઉશકેરાઈ વેર દેવાની પ્રતિજ્ઞા
સૈન્યની તઈયારી, કાંતાની મુંઝવણ, નવધણુને ચેતવવા
પુરવેશે જવાની તઈયારી.

પ્રવેશ ૫મો—રથળ બોડીદરનેલ. દેવાઈતનું મકાન.

સ્વદેશપ્રેમી દેવાઈતકન્યા જેહલની સમાજવયની સહ-
ચરીઓ સાથે દેશ સેવા સંબંધી ચર્ચા. દેવાઈત તથા
આમંતરાજની સોલંકીના સૈન્યને રોકવાની તથા શ. કવાટને
ચેતવવા જુનાગઢ જવાની તઈયારી.

પ્રવેશ ૬ઠો—જુનાગઢમાં હરભમનું મકાન.

હરણ કરી લાવેલી હીરબાઈ સાથે હરભમના ઘર-
સંસારનું ચિત્ર. સોલંકી લસ્કર સાથે આવેલા ખાચરે
જમાઈ સાથે તકરાર કરી હીરબાઈને પાછી પેતાની સાથે
લઈ જવી.

પ્રવેશ ૭મો—નવધણુનું શયનગૃહ.

ની દ્રાવશ થયેલ કુમાર નવધણુનું જીવન કરવા જતા
શ. કવાટનો ગુપ્તવેશમાં છુપાયેલી માંતા તથા મોંઘીબાએ

આવી અટકાવ કરવો. દેવાઈત તથા ઠાંતાએ યુદ્ધના સમા-
ચાર આપવા. સ્ત્રીપુત્રને દેવાઈતને ત્યાં રાખી રા. કવાટનું
લાખાસંગે રણક્ષેત્રમાં પ્રયાણ કરવું.

પ્રવેશ ૮મો—રણક્ષેત્ર.

• રા. કવાટના તથા સોલંકીના સૈન્ય વચ્ચે લયંકર
યુદ્ધ, રા. કવાટનું પડવું. લાખાનું પલાયન થવું. ટેકડો.

અંક ૨ જો

પ્રવેશ ૧જો—સ્થળ બોલીદરનેસ.

જેહલ, કાંતા તથા નવધણુ વચ્ચે પરસ્પર આનંદ વિનોદ.

પ્રવેશ ૨જો—દેવાઈતનું મકાન.

દેવાઈતને ત્યાં રહેલ મોંઘીબા તથા નવધણુને રા. ક્વાટના પતનના સમાચાર, સર્વેનું દિલગીર થવું. નવધણુ કાંતા તથા મોંઘીબાને આશ્વાસન આપી રા. લાખાએ પોતાની સાથે કચ્છ લઈ જવા. દારૂડીયા બીજલની દારૂ પીવા માટે છ આનાના પછંદા માટે પોતાના લાઈ દેવાઈત સાથે તકરાર. વેર લેવાના અનુનથી બીજલનું આલ્યા જવું. બાદ કણ્ડીકુની બાતમી મેળવવા દેવાઈતનું જીનાગઢ જવું. પ્રવેશ ૩જો—જીનાગઢમાં હીંદુ હોટલ.

હોટલમાં ચાહ પીવા ભેગા થયેલા જુડી જુડી કે-
મોના સદ્ગૃહસ્થેને મહાત્મા દેવાઈતનો બોધ. ચાહથી થતા ગેરફાયદાનો અર્થ ચિતાર. જનસમુહનો ચા નહિ પીવા માટે અસહકાર. હોટલના માલીકનો કોપ.

પ્રવેશ ૪થો—પાટણ મહોલકો.

હીરબાઈને પાછી પોતાને ઘેર તેડે જવા દુરભયનું આગરીયા ભટ્ટ બની મોહલકામાં કથા કરવી. હીરબાઈનું

કથા સાંભળવા ભકતો સાથે આવવું અને ભટ્ટની સાથે પ્રે-
મમાં લપટાવું. અચાનક ખાચરના આવાવથી પોગળ
પુટી જવું.

પ્રવેશ ૫ મો—ખેતરમાં ગરીબ મજૂરનું રહેઠાણ.

ઃ મજૂરી કરી તથા રેંટીયો કાંતી કુટુંબનું ગુજરાન ચ-
લાવતા ગરીબ ખેડુત ઉપર કર્ણસીંહના અનુચર હીમાગનો
બુદ્ધિ-અત્યાચાર મહાત્મા દેવાઈત તથા અસહકારી મંડળનું
વચમાં પડવું દુઃખી ગરીબ મજૂર કુટુંબનો અંત તથા
કર્ણસીંહની કુરતા, મહાત્મા દેવાઈતનું કેદ પકડાવું.

પ્રવેશ ૬ઠો—કચ્છ, નવઘણને! મહાલય.

પુરૂષ વેશમાં રહેલી કાન્તાનું નવઘણ પાસે પ્રાટ
થવું. વિશ્વદ્ર પ્રેમવિનોદ.

પ્રવેશ ૭ મો—પાટણ. મહોલ્લો.

વઠેલ હરિભાઈનું બહાર લીલામ. શ્રીમંત શેઠ બની
હરભમે તેને ખરીદ કરવી.

પ્રવેશ ૮ મો—બુનાગઢ. કર્ણસીંહનો મહાલય.

કર્ણસીંહન નવઘણનો નાશ કરવાની ચીંતા. નવઘણને મહા
ત્મા દેવાઈતના ઘરમાં છુપાવ્યો છે એવા સમાચાર બીજા આવી
આપવા. મહાત્મા તથા તેના સાતે છોકરાને પકડી મંગાવવા

નવધણુનો છુપાવ્યા બદલ મહાત્મા ઉપર રાજદ્રોહનો આરોપ નવધણુને છુપાવ્યાનો ઇન્કાર. પોતાના સાતે બાળકોનો વધ કરી પોતાની અડગ સ્વામીભક્તીની કસોટી કરી બતાવવી. ઈર્ષાથી પોતાના બાઇના બાળકોનો વધ કરાવનાર બીજલનું કર્ણસીંહની ગોળીથી ઠાર થવું.

પ્રવેશ ૯ મો—જેહલ. સામંતનો નીર્દોષ બાનંદ. બાંદ દી માંગે આવી બન્નેને કેદ કરી, બુનાગઢ લઇ જવા.

પ્રવેશ ૧૦ મો—કચ્છ. લાખાનો મહાલય.

કાન્તાનો સહચરી સાથે વિનોદ. પોતાના દેશની થતી ફર્કશા તથા મહાત્મા દવાઈત કુટુંબ ઉપર કર્ણસીંહે શુભરેલો બુદ્ધિમતા સમાચાર. પીતાનું વેર લેવા અને મહાત્માને મુક્ત કરવા પોતાનું રાજપુત મેળવવા લાખા સંગે ચઢાઈ લઈ જવાની તૈયારી.

પ્રવેશ ૧૧ મો—બુનાગઢ જેલખાનું.

મહાત્મા દેવાઈત, સામંત, જેહલ ઉપર શુભરેલો બુદ્ધિમ. કાન્તા કર્ણસીંહ વચ્ચે લડઈ. બાંદ લાખા તથા નવધણુનો આક્રમણ. કર્ણસીંહનો પરાજય તથા કેદ પકડાવું. દેખો.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—હરખાર.

પોતાનું રાજ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત થવાથી નવઘણ લાખાને
સંતોષ. કર્ણસીંહને દેશપારની શીક્ષા મહાત્મા દેવાઈતને
આશ્વાસન તથા પુસ્કાર.

પ્રવેશ ૨ જો—ખેડીદર પાસેનું અરણ્ય.

વનવિહાર કરવા નીકળેલી જેહલ પાસે શીકારે
નીકળેલા સીંધના શાહબદા હમ્મીરે મોહાસકત થઈ
પ્રેમની માંગણી કરવી. જેહલની મુજબણ. એક માસની
જહેતલ માગની. બાદ સામંતને શુભ રીતે નવઘણ ઉપર
પત્ર લખી આપી પોતાનાં બચાવ માટે આવવા જુનાગઢ
મોકલવો.

પ્રવેશ ૩ જો—જુનાગઢ, રાજમહેલ.

પત્ર લઈ સામંતનું નવઘણ પાસે આવી પહોંચવું,
જહેનનાં બચાવ અર્થે સૈન્ય સહિત નવઘણનું નીકળી પડવું.

પ્રવેશ ૪ લો—ઘોર જંગલ.

ભયંકર રોગથી પીડાતા પાપી કર્ણસીંહને પશ્ચાતાપ,
પાપીને પાપ કર્મની ભયંકર શીક્ષા. જેહલનાં બચાવ અર્થે
જતા કાન્તા નવઘણને મેળાપ. લાઇને દુઃખમુકત કરે
કાન્તાની દેવીની સ્તુતિ. દેવીએ પ્રગટ થઈ કર્ણસીંહને ..

સુકત કરી, નવધણુને દીવ્ય તલવારની પ્રમાદી આપી
આશીર્વાદ આપવો.

પ્રવેશ ૫ મો—હરાજીમાંથી ખરીદ કરેલી હીરખાઈ તથા
હરભામને! કુંભારના ચાકડા જેવો ઘરસંસાર. ખાચર
પાસે બધો લેલો જોલવો. બાદ સર્વનું સ્વધરી જવું.

પ્રવેશ ૬ ઠો—ગોડીદાર પાસેના અરણ્યમાં હુમ્મીરની
છાવણી.

એક માસની સુદત વ્યતીત થતી જતી હોવાથી
જેહલખી સુંઝવણી બાળીકા ઉપર હુમ્મીરનો બુદ્ધિમ તથા
બળાત્કાર. અણીને પ્રસંગે નવધણુનું આવી પહોંચવું,
લડાઈ, હુમ્મીરનો પરાજય, ભૂલની માશી, ઉભયની એકતા.

સીન દ્વાન્સદ્.

હુમ્મીરનું સ્વાગત, નવધણુ કાન્તા, જેહલ, સામંતના
હસ્ત મેળાપ. અંતીમ. આનંદ

શાન્તી

શાન્તી

શાન્તી

મુખ્ય પાત્રો.

રા૦ કવાટ—જુનાગઢનો વિષય લ'પટ રાજા.

રા૦ નવઘણુ—તેનો નિતિમાન પુત્ર.

રાં લાખા કુલાણી—કચ્છનો રાવ.

મુજરાજ ભોલ'કી—મુજરાતનો રાજા.

કંડકરાજ—મુજરાજના કાકા.

કર્ણસીંહ—તેનો અગિયારી પુત્ર, જુનાગઢનો સુબે.

દેવાઈત—સોરઠનો દેશભક્ત બાહીર.

સોમંતરાય—બાહીર બગીરદારનો સ્વદેશપ્રેમી પુત્ર,
જેહલનો પ્રેમયાત્ર.

હમ્મીર—(સુમરો) સીંધનો શાહબહો.

બીજલ—દેવાઈતનો દારૂડીયો બાઈ.

હરભમ—રા૦ કવાટનો હજુરી, હીરબાઈનો ધણી.

આચર—મુજરાજનો હજુરી, હરભમનો સમરો.

છબીલો—હરભમનો વફાદાર નોકર.

સ્રી પાત્રો.

કાન્તા—દંડકરાજની પુત્રી, નવધણની પત્ની.

જેહલ—દેવાઈતની કન્યા, સામંતની પત્ની.

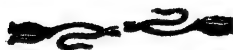
ચીંધીબા—રાં કવાટની સાધ્વી પત્ની.

સુલોચના—દંડકરાજની પત્ની, કાન્તા તથા કણ્ઠીની માતા.

હીરબાઈ—ખાચરની પુત્રી, હરભમની પત્ની.

છબીલા—હીરબાઈની ચાકરડી, છબીલાનું પ્રેમપાત્ર.

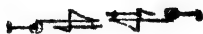
એ સિવાય દાસ, દાસીઓ, લશ્કર, સીપાઈઓ, દેવી,
ચાંચ, નાગ વિગેરે વિગેરે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રી સરસ્વત્યૈનમઃ

શ્રી નવધણ નાટકનાં ગાયનો

મંગળાચરણ.

બાળાઓ—

શ્રી હરી સૃષ્ટિના ત્રિભુવર સુખકર

પરબ્રહ્મ પરમેશ્વર સહુના શુભ કર્તા દુઃખ હર્તા....

પ્રીયકર !—શ્રી હરી—

લીલા અકળ વિમળ છે જ્ઞાની પણ નવ ઠળે

શુભગામી નિષ્કામી સુખધામી પ્રણામી

અખિલ બ્રહ્માંડપતિની ગતિ મારી વિવિધ કૃતિ

વેદને પુરાણ ઉચરેવિશ્વંભર !—

બાળાઓ—

ભારતમાં દેવાં દેવાં થયાં બાળ (૨)

ભીષ્મ જેવા, કૃષ્ણ દેવા

કર્મવીર ! ધીર એ ભુપાલ ! ભારત.

દૈવી વ્યક્તિ, મહાન શક્તિ, ઉરમાં જેને દેવમંકિત.

તિલકભાલ ! મોહનમાળ !

હોદના હીરા સાચા લાલ ! ભારત.

દાસ દાસીઓ—

જય જય બીરીપ્રભુ નમમિ, કલ્યાણુદાતા સુખનાશાતા

ભવ ભયહર, શાંતી સુધાકર, પતિત પાવન અધમોદારણુ-જય.

ભવસિંધુ તરે તુજ કૃપાએ, માનવ દાનવ આ જગમાંહે

ઉત્તમ ભકિત ન્યારીછે તારી, પ્રણામ....પ્રણામ...પ્રણામ-જય.

હરભમ—ઓ મંગાલી બુલબુલ મારા શા કાળે રીસાઓ

હીરબાઈ—ખંભાતી ખચ્ચર અદ્વિતી ઘરસેજા થઈ બાળો

બીલો—મારા માનીતા ભોજન ચાલને બોલાવે તારા

બાપને જમાઈ

હરભમ—ગંધાતી વરિયાળી અંતરબદ માંહે ગંધાઓ
છખીલી—બચો ખસો લોળી ભામાને શામાટે સતાવો—

મહારાજ

હરભમ—ગૃહરાણી થઈ આ રાજના મહેલોને શોભાવે
:હીરબાઈ—છુટાછેડા આપી સીધા સોનાપુરમાં બચો
નાની નણ્ણીના ભાઈ (૨)—ચાલ.

૫

કાન્તા—સખી જીવો કેવું ખિલ્યું ઉપવન !!

મીઠી મીઠી ફુંગે મહેકે છે મીઠાં ફુલકાં !!

સખીઓ—અલી તારૂં તેવું ખિલ્યું છે યોવન !!—મીઠી

ભાવ રતિક રમણીના નયણાં સમજાય છે

કાન્તા—નિર્મળ આ નીર વહન થાય છે !!

સખીઓ—વિરહાક્રુણ ઠોકીલા આવાપતી જણાય છે

કાન્તા—બોલે મધુસં બોલ !

સખીઓ—મદલીની છે અમેલ, ઉરના તું લેલ બેલ

—મીઠી.

કાન્તા—શિતળ સમીર અહિં સુશક્તિ વાય છે જેઈ

મને કંઈકંઈ થાય છે.

સખીઓ—મળશે મનમાન્યો મોહન કાં અધિકારી આપાં!

કાન્તા—કેટા છેડા તમામ ! !

સખીઓ—હૃદયે રમે કેા રામ ! તેનું કહે તું નામ ! ! !

—મીડી.

૬

સખીઓ—શરમાય સખી હવે શાનેરે મનમોહન મંદિર
જાને

કાન્તા—શીઠને અલી તું અકળાવેરે દુઃખધાય દિલે દુર
ધાને

સખીઓ—જની કન્ત તણી પટરાણી

અમે વાત અંતરની જાણી

હવે છાની વાતો કરજેરે—મન

કાન્તા—સુખાણું પ્રેમ અજાણી સમજાય નહિ તમ વાણી

હુ હારી તમથી હારીરે—મન

૭

કાન્તા—પ્રેમભીનાં ! પ્રેમદાનો હાય આત્મી

મુદ્દ પ્રેમથી નિભાવજો

નવધણુ—પ્રેમભીની ! સહુથી ચાણી પ્યારી

સંસારને સોહાવજો.

મોહનની મીઠી મનહારી તું મોહિની
 પ્રીયતમજી ચંદ્ર મારા હું તમારી રોહીણી
 કાન્તા—આજ મારા ભાગ્યની ઉપા ખીલી ખીલાવળે
 ખ્યારા પધારી રસ ખ્યાલી પીવરાવળે
 રંગે રંગીલા રેલાવળે.....પ્રેમભીનાં.

૮

કાન્તા—જન શું ગુમાન મારે જીવગી નથી સદાની
 દીનચાર ખીલી ચંદ્ર પલમાં દુખી જવાની
 માવણુ સરીખો બળીયો યુધે ચડીને હાર્યો
 સીતાપતિ શ્રી રામે અભિમાન ઉતારી માર્યો—જન.
 જ્યારે ઇંદ્રપદ લેવા બળિને મતિ જ્યાં વ્યાપી
 વામન સ્વરૂપે ત્યારે લક્ષમાં ભૂમિને માપી—જન.

૬

જેહલ તથા આહીર કન્યાઓ—

સને શરીરે શસ શિરનામણી ! દેશને ઉદારવા
 સંહારવા અરિ
 ગાળે દુહંબી નાહ મનને વળી સ્વાય આ સ્વદેશીઓ
 શંભુ મીહરિ

દેશધન અમારું જાશે દાનવો હરી !—સજે
 મહમકન કરો જરિ તણું મંજળકારી મહંત.
 વીજ્યા તમ રક્ષા કરો આશીશ છે ઉરખંત.
 વિષમ દુઃખ ટાળીને પધારજો ફરી, વીજ્યા રીતિ
 માળ મોતી કંઠમાં ધરી
 દિવ્ય દેહધારી, અક્ષય સુખધારી, પુનિત પદ કરી-સજે.

આહીરે કયા—

૧૦

ધન્યરક્ષણી ! તું હીતચીત્ત શુભકરણી નીજદેશતણી કરાણી
 જોહલ-પ્રિયવળીની ! આ દેશતણી ભક્તિની કંઠમાં હૃદયે સમાણી
 કન્યા-દેહભક્તિમાં સર્થક થું છે મેળ મળસાં ફરવું
 નાદક લોકો માટે જોની ! વીચ મોતે શીદ મરવું—નીજ
 જોહલ-નહિં જાંઘી શોભે ધનથી નહિં વચ્ચાલૂપણથી
 શોભા જન્મભૂમિ સન્માને હિતમ એવા ગુણથી—ધન્ય
 ન્યા—સ્વદેશની શુભ સેવા કરવા મંત્ર પ્રથમ સમજાવો !
 માતૃભૂમિ ઉદ્ધારક સીદી તે જમને જતજાવો !—નીજ
 જનમંજળને કુંડુંન મણીને સંપ સુમંધી ફેલાવો !
 પાત્રજળથી અમરણીયે દિવ્ય જ્યોતિ પ્રગટાવો !—ધન્ય.

૧૧

જેહુલ-દેશભક્તિની ! જ્યેતિ અંતરમાં જગાવજો હો ! સાચખા !

દિવ્ય ભાવના ફેલાય ! દેશમધુ દીલમાંથી !

• નીજ કર્મ ધર્મ ધરીને જગમાં જશ રેખા દીપાવો !!-દેશ.
સ્વમંત-શેરા હું સધું સ્વદેશની ઓ સુંદરી !

સતકર્મ માફ છે સાચું એ સુંદરી !!

જેહુલ-ઐજ આર્થ બાળ ધર્મ ધીર થઇ શેભાવજો !-દેશ.

૧૨

આચર- હુંચ્યા જમાઇ તેં મારી ધનજતનાં આજે કરાવ્યા કાંકરા

હરભમ- પુછ્યાવીના તું મરી આ બાળડી લખને ચાલ્યો ક્યાં વાંદરા

હીરબાઈ-પિતાજી મારા પીયર લગ્ન જાય છે.

હરભમ.....વદાના જેવું જીવન આ યાય છે.

છબીલો- કાલે સવારના જાણું અગરમાં બૈરી નવીન કેમ લાવશું

હરભમ- સારે તો દીકરા હસી હરાવી નવીને પ્રીતે રમાડશું

હીરબાઈ.....ચાલો પિતાજી સુખે છોડીને ઘર

છબીલો.....શુદ્ધિમાં એમનો ડબ્બો તો ગુઝ છે

હરભમ.....બાળડી થઇ ભાગવું એ તમારી !મૂલ છે-પુચ્યા

૧૩

માંઘીલા- કુળે આવ્યો આ કાળ ઇશ ! થા સહાયરે !!

સ્વામિ આધારે જીવનદોરી ભાગ્યે લખાયુ નહિં બળજેરી.

૧૧. કવાટ—કરો ન કલ્યાંત શાણી થાને શાંત જ્ઞાણા મુતરે !
 મોંઘીમા—ચાલો પ્રિય બાળ! અતિ દુઃખ ઉરે થાયરે—કુડો.

ક-યાઓ—આ વિશ્વમહી વિદવાન વનિતા પ્રમળ છે
 વળી દોમળ જેનું હૃદય કમળ વિમળ છે
 અજ્ઞાન નાની રીતભાત નહિં સારી
 અંતરમાં જેણે ઝેરી કટારી ધારી,
 સુશિક્ષિત નારી સહકુટુંબે ભવ તરતી
 તે સદાયરણ્યથી અક્ષય સુખને વરતી

જેહુલ—અજર અમર પદ મેળવનારી પતિવ્રતા જગમાં !
 સાવિત્રી તારા સીતાયે દ્રૌપદી રૂકમીણી કુનાયે
 અચળ કીર્તિ નિર્મળ વૃત્તિયો પ્રાપ્ત કરી જગમાં
 ક-યા—પણ જ્ઞેની અર્વાચિન નારો, પ્રાચિન રીતીને ભૂલનારો
 ક્યાંથી તરે ભવ સિંધુ પતિ સંગ જગમાં !!
 જેહુલ—સતિને સુરવર મુનિ નમે છે આશીશ દઇ સન્માન કરે છે
 સતિને મહિમા છે સર્વોત્તમ જગમાં

જેહુલ—નાર ગુણવંતી સદા સંસારને શોભાવતી !

પતિપ્રેમમાં તન્મય બની આદર્શ જીવન માળતી—નાર

પ્રભૂ સમાન પતિપદ પૂજી જન્મને એ સુધારતી !

ગૃહિણી ધર્મ દિપાવી જગમાં ! કુટુંબને ઉદ્ધારતી—નાર

નાર મંદમતી જે પતિને નીજ સમાન પ્રમાણતી !

આશ્રુપાત્ર ધારી નવીન નિઃશ્વરચ્છંદ સુખમાં મ્હાલતી

મોંઘીબા—વિનતિ મારી ઉરે ધરો દયાળુ ! દુઃખવામી !!

તપવીશુ ઠરું છું કેનાં આશ્ર હો ! મોરારી !!—વિ

મનધારે નહિં ધીર ખબર ન આવી લગીર

તનુંજ ત્રીયા છે અધીર દુઃખ દે નિદારી !—વિનતિ

હરભમ—બૂલ છે (ઠ) રે પ્યારી આતો તમારી બૂલ છે

માતો મધુરી આશક પડ્યો છું તારાપર જીવન

આડુલ છે રે—પ્યારી

હીરબાઈ—ધેર આવો તો મોજનજમાડું પછીથી પ્રીતીના રંગેરમાડું

હરભમ—.....આતો કોઈ ખાનદાન કુળ છેરે—પ્યારી

છબીલી—સામું જુવો જરા આંખડી મીલીવીએ લીંગલાને લીંગ
લીના વેશ ભજવીયે રંસાધું તું નાહક ફજુલછે રે—પ્યારી
છબીલી—ભીખારી ભામટાઓ ભડકેલ ભૂત છે આજ્ઞાણના વેશમાં
સાચા અબધુત છે બાયડી વિનાનો ભવધુળ છે રે—પ્યારી

આચર—મંભીર જોટાજો તેં કીધો કરં બચ્યા મારીને સ્ત્રીધો,
હીરબાઈ—ના મારશે ના મારશે આ આજ્ઞાણને
હરભમ—ભાઈશાખ ભાઈશાખ ભાઈશાખ ભૂલ થઈ
આચર—કાપું તારી ઉંચી નીચી ગરદનને—મંભીર
આજ્ઞાણ થઈને ઠગતો જમને
છબીલી—.....મારો બગને
હરભમ—બચાવ મારી ખાપુડી આ આજ્ઞાણને લે ઉગારી—મંભીર

ખેડુત સ્ત્રી તથા બાલીકાઓ—

ભારતને ઉદારનારો રંડીયો અમોને પ્યારો
ભાગોદયનો સુંઘ એ છે અમારો
સોહમ્ સોહમ્ બોલ બોલે ભારત સુતનું મનડું ડોલે
આત્મભાન આપનારો તનના તાપ કાપનારો—ભારત
સુદર્શન ચક્રચરિત દેશની કરાવે ભકિત
દેશીઓને તારનારો મોક્ષધામ આપનારો—ભારત

કાન્તા—જેમીડા ! જપેછે માળ તારી જેમણુ ! ખીયારી

જેખ ધરીને લમે લાનને વિસારી

પ્રેમની વિમુત્તી મોગી શોધે વનેવન ખોળી—જેમીડા !

નવલણુ—સ્નેહ સેવા સાચી જણી મળી તુ સુભાગ્યે શાશ્વી

માનુની છો હૃદય મળી ધન્ય ટેકે જ્ઞેષ્ઠ રમણી !

કાન્તા—જુખી તારી અંતરમાં ઉતારી ઓ ! વિહારી !—જેમીડા !

જેહલ—છે કેવી ખીલી રહેલી ઉપવનની બહાર

વૃક્ષને વેલી વીંટી રહેલી અંતરમાં ધરી પ્યાર—છે.

મોર મયુર ચક્રાર ચક્રારી કેવી મનોહર સારસ જોડી

આનંદ કેલીથો જીવન ગાળની રમ્ય સ્થાનોમાં આવાર—છે.

સરજનહારે સૃષ્ટિ રચી સારી ઉતમ નરનારી જોડ પ્યારી

એકલકું નહિ જીવન કામનું શ્વય લાગે સંસાર—છે.

જેહલ—આનંદની પુલવાડીમાં હરથું ફરથું સાય

રમથું નિર્મળ નેદથી ઝાલીને તવ હાથ

સામંત—મીઠી મેના મીઠા બોલ તારા જણે વરસે છે અમૃતધારા

જેહલ—નમોનાં તારા તમે પ્રાણુ પ્યારા સાજાં મહુજાં સુખજાં

સામંત—... ..અતિ કરમાં તું મારા વખાણુ

જેહલ—નિર્મળ જીવન આ નિર્મળ થઈ માળશું

પ્રેમી પોપટજી પ્યારા ! મીઠી.

કાન્તા—વાદલડી ! ધારા અમીધારા ! વરસાવ ! ! !

પાસી ચાતકીની ને તરસાવ ! !

સુખીયો—રમણી ચિત રસિક સ્વાય હૃદયમાં નીશદીન મુઝાય

લલિત પ્રેમ ગીત ગાય પ્રિતમ વિરહે વ્યાકુળ થાય

કાન્તા—.....રસ કુંજે નિકુંજે રેલાવ ! !—વાદલડી ?

સુખીયો—કુસુમ પદ્મિયું આ કરમાય મનથી એ મધુકાને સ્વાય

શુંજે અલિ રસોપર સદાય તોય આલી ઉરમાં અકુલાય

કાન્તા—.....શાન્તી વનમાં ઉપનનમાં ફેલાવ ! !—વાદલડી

સુખીયો—મદન મદમાતી તું જાને શરમાતી,

તું જાને શરમાતી, તું હેયે હરખાતી—મદન

અલી તારો કંચુકો જો અજે ના સમાતી

ધડક ધડક ચાતી જોને તારી છાતી

જોગનના ઉમળકે તુંતો થન મનમન મન ચાતી—મદન

મનના - શીદને સતાવે સખી હુંતો છું અજાણી

આતી ભોળો રુમબુના જુડી તવવાણી

સખીઓ! - પ્રીતમના ઉછરે ગે આતો તનમનમાં મલકાતી - મદન

અચર-પાદરી } આજે થમ ગમ સાદી શાની મટી ખરબાદી
હરભમ-હારબાધ } સાચી રહી આપાદી દેખાપુની કીધી આજ
છબીસો-છબીસી } ખુબ જોડી મળી વાહ ખનેની આશા ફળી
નાચો ગાવો આવો ધુમ મચાવો આપસમાં સહુ-આજે

દરબારી-કંચનીચો - જય જય સોરઠ શીરતાજ રાજ !

અવિચળ રહેા અમર નૃપાજ ! - જય

માવત્ ચદ્ર દિવાર તપજો

ચાપ નિતી નિત્ય અંતર ધરજો

અખંડિત ચંદ્ર પામે! જૂપાજ ! - જય

બેહલ - વેગે કરજો બહાર દીન ભગીનીની

હે ! સોરઠના શીરતાજ ! !

અવસર આ સાચવ પ્રિયઅંધુ વચન દીધું તે દિપાવ !

હવે : ભવસાગરમાં સુની ભટકતી નાવ સુકાની બચાવ ! ! - હે !

દુષ્ટ દમન કરે રહાયકે થા વિર ! નહિતો જશે તુજલાજ
સમય સાધી વહેલેશે વળગે શીયળ રક્ષણ કાજ ! !—હે !

કાંતા—ભાગ્ય તણી ગતી અદ્ભૂત ભાળી
વિચિત્ર કૃતી નીપતાની નિહાળી
સુખદુખ પલપલમાં પલટાય !—ભાગ્ય ;
માનવ મિથ્યા આશ, ધરે મન, કુલાત્ર ફેકટ તાપ તપે તન
મૃગજળ પીવા મુખ લગ્નચાય
વિધિને વશ જગત જણાય !!—ભાગ્ય.

કાંતા—મોહનજી ! મારા નરવર છે ખારા
નનો તારા દીક્ર મુજ હરનારા
મનહારા ! છત્રી અંતરપટ પર ધારા
સુખ સરવર કુંજ વિહારી !!—મોહનજી !
નવલણ—મુજન શીતળ કરનારા ચંદા ભુતળની ન્યારા
ઉદધી અંતર રેલવનારી
કાંતા—વિશુદ્ધમનથી સેવા કરું હું તમારી
પતિ નામ રમરણ નિત્ય છે અક્ષય સુખધારી
શિરછત્ર ચુડામણી મારા !—મોહનજી !

મોંધીબા—દીન તણાં દુઃખ વિહારી
ભગીનીના કષ્ટ નિવારી
જગતમાં અમર થવું કોઈ વશ નય છવાઈ—દીન

જન્મી ન કરી માતૃભૂસેવા કર્મ કરે દીનને દુઃખ દેવા
દીધું ન દાન ! હયાં ન દુઃખ ! !

પ્રભુ કૃપાથી મળી સંપત્તિ

વ્યર્થ ગઈ જીવનની કમાઈ ! !—દીન

૩૨

હરભમ હીરખાઈ—વેલ ગુડનાઈટ જૈનઁ જોલ રાઈટ ફળીઆશ
આજ અમારી.

એકસ્ટ્રા નંબર વન પીથું ખાથું ક્યુંબર ધારી
હરભમ—આ હીરખાઈ માટે હરભમની ભારે થઈ ખુશારી
છળીલો—છમીલી માટે આ છળીલે ખોઈ છે મજાત સારી
ખાશર—પણ સજરાની બિલહારી દીધી સ્ત્રીખામણ સારી
હરભમ—.....સુધરી હરભમની પ્યારી
છળીલો—.....છમીલી છળીલાની પ્યારી

બધા—થઈ ખુશ ખુશાલી ખુશ ખુશાલી નાચો હાય ગાલી

૩૩

બેહલ—

બહા ! તારો ઉમરો હે મોરારી ! !

સરખુ ચહું કરો બહાર ! આશ છે તારી

જીંદમ નાવ દુઃખ સિંધુ ડોલાવે

બારણહાર ! દયા હિર નવ ભાવે

ભવમાં ભટકી જીવ જાય મૃત્યુ વીના અવર ન ઉપાય

દુઃખ દે વિદ્યારી !

સમાપ્ત.

બહાર ખખર.

શ્રી રમાકાન્ત નાટક સમાજમાં લખવાતા નાટકોની ચોપડી
સમાજનો જ્યાં મુકામ હશે ત્યાંથી રોકડો કીમતે મળશે.

નાટકનું નામ	કીમત.
ચંદ્ર લક્ષ્મિ	રૂ. ૦-૩-૦
ખાજરાવ	૦-૩-૦
પરમહંસ	૦-૩-૦
પ્રભાવતિ	૦-૩-૦
દેવી ચોધરાણી	૦-૩-૦
જરાસંધ	૦-૩-૦

માલિક.

શ્રી રમાકાન્ત નાટકસ

શા. ચુનીલાલ અમીચંદના ધી મુરત જૈન એન્ડન
પ્રેસમાં પ્રસન્નવદન જીવીશારામ દીક્ષીતે છાપ્યું. ડો. ખયાલી-
ચક્લા મુરત અને અમૃતલાલ મહાદેવ ઇન્ડિયર
આશારામ આઝાદે પ્રસિદ્ધ કર્યું. ડો. સૂર્યપ્રકાશ
ધીએટર—મુરત.

